

Početna Stranica > ... > Pokretanje Sudskog Postupka > Gdje I Kako > Pravo Koje Države Je Mjerodavno? Slovakia

Pravo koje države je mjerodavno?

Sadržaj omogućio

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

 Slovačka

1 Izvori važećih pravila

1.1 Nacionalna pravila

Osnovni je nacionalni izvor slovačkog međunarodnog privatnog prava Zakon br. 97/1963 o međunarodnom privatnom i postupovnom pravu („Zakon o međunarodnom privatnom pravu“), koji u člancima 3. – 31. sadržava pravila o sukobu zakona kojima se utvrđuje mjerodavno pravo u posebnim pravnim područjima (sposobnost u pogledu prava i pravnih radnji, valjanost pravnih radnji, materijalno pravo, ugovorno pravo, radno pravo, pravo nasljeđivanja, obiteljsko pravo). Zakon o međunarodnom privatnom pravu primjenjuje se samo ako nije drukčije predviđeno izravno primjenjivim zakonodavstvom Europske unije ili međunarodnim ugovorom obvezujućim za Slovačku Republiku, odnosno zakonskim aktom kojim se provodi takav ugovor. To znači da je u slučaju upućivanja na Zakon o međunarodnom privatnom pravu u nastavku teksta potrebno imati na umu da se taj Zakon primjenjuje samo u nedostatku međunarodnog zakonodavstva ili zakonodavstva Unije.

Osim Zakona o međunarodnom privatnom pravu, slovačko pravo sadržava i neovisna pravila o sukobu zakona u drugom zakonodavstvu, na primjer:

- Zakon br. 513/1991 („Trgovački zakonik“). Osim pravila o sukobu zakona u članku 22. tog Zakona, glavi III., navode se posebne odredbe o obvezama u međunarodnoj trgovini koje se primjenjuju uz ostale odredbe o ugovornim sporovima s međunarodnim elementom,
- Zakon br. 311/2001 („Zakon o radu“), članak 241.a stavak 7. (mjerodavno pravo za utvrđivanje je li poslodavac poslodavac s vladajućim utjecajem ako podliježe pravu države koja nije država članica),
- Zakon br. 8/2008 o osiguranju, članak 89. (mjerodavno pravo za ugovore o osiguranju),
- Zakon br. 191/1950 o mjenicama i čekovima („Zakon o mjenicama i čekovima“), posebne odredbe o međunarodnom pravu o mjenicama (članak 91. i dalje) i čekovima (članak 69. i dalje).

1.2 Multilateralne međunarodne konvencije

(a) konvencije UN-a: Konvencija o ostvarivanju alimentacijskih zahtjeva u inozemstvu, 20.6.1956.; Bečka konvencija o diplomatskim odnosima., 24.4.1963.

(b) konvencije Vijeća Europe: Europska konvencija o obavijestima o stranom pravu, 7.6.1968.; Dodatni protokol uz Europsku konvenciju o obavijestima o stranom pravu, 15.3.1978.; Europska konvencija o priznavanju i izvršenju odluka koje se odnose na skrb nad djecom i ponovnoj uspostavi skrbništva nad djecom, 20.5.1980.

(c) konvencije Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu: Konvencija o građanskom postupku, 1.3.1954.; Konvencija o izvođenju dokaza u inozemstvu u građanskim ili trgovačkim stvarima, 18.3.1970.; Konvencija o priznavanju razvoda i zakonskim rastavama, 1.6.1970.; Konvencija o priznavanju i izvršavanju odluka u vezi s obvezama uzdržavanja, 2.10.1973.; Konvencija o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih

dokumenata u građanskim ili trgovačkim stvarima, 15.11.1965.; Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, 25.10.1980.; Konvencija o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem, 29.5.1993.; Konvencija o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava, 5.10.1961.; Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece, 19.10.1996.; Konvencija o međunarodnom pristupu sudovima, 25.10.1980.

(d) ugovori kojima se objedinjavaju pravila o sukobu zakona: Konvencija o mjerodavnom pravu za prometne nezgode, 4.5.1971.; Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece, 19.10.1996.

(e) Ugovori kojima se objedinjavaju izravna pravila materijalnog prava: Konvencija Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, 11.4.1980.; Konvencija o zastari u međunarodnoj prodaji robe, New York, 14. lipnja 1974., izmijenjena Protokolom od 11. travnja 1980.

(f) ugovori o arbitraži: Konvencija o priznanju i izvršenju inozemnih arbitražnih odluka, 10.6.1958.; Europska konvencija o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, 21.4.1961.

(g) ugovori o međunarodnom prijevozu: Konvencija o ugovoru o međunarodnom prijevozu robe cestom, 19.5.1965.; Konvencija o međunarodnom željezničkom prijevozu, 9.5.1980., kako je izmijenjena Protokolom od 20.12.1990.

(h) druge konvencije o međunarodnom privatnom pravu koje su od pravne važnosti: Izmjene i dopune Statuta Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu od 15. srpnja 1955., 30.6.2005.; Konvencija UNIDROIT-a o ukradenim ili nezakonito izvezenim kulturnim dobrima, 24.6.1995.; Građanskopravna konvencija o korupciji, 4.11.1999.; Ugovor o prijevozu posmrtnih ostataka, 26.10.1973.

(i) konvencije obvezujuće za Slovačku Republiku o suradnji u pravnim stvarima: Konvencija o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država, 18.2.1965.; Statut Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu (vrijedi od 15. srpnja 1955., izmijenjen 1. siječnja 2007.), 31.10.1951.; Konvencija o izvršenju inozemnih arbitražnih odluka, 26.9.1927.; Protokol o arbitražnim klauzulama, 24.9.1923.; Konvencija o arbitražnom rješavanju građanskopravnih sporova koji proizlaze iz gospodarske, znanstvene i tehničke suradnje, 26.5.1972.; Konvencija o priznavanju i izvršavanju odluka u vezi s obvezama uzdržavanja, 15.4.1958.; Konvencija o pravnom statusu, povlasticama i imunitetu međudržavnih gospodarskih organizacija koje djeluju u određenim područjima suradnje, 5.12.1980.

(j) ugovori o zaštiti autorskih prava i prava industrijskog vlasništva (na primjer): Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva, 20.3.1883.; Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela, 9.9.1886.

Ostale konvencije obvezujuće za Slovačku Republiku dostupne su na *web*-mjestu slovačkog Ministarstva vanjskih i europskih poslova, www.mzv.sk.

1.3 Glavne bilateralne konvencije

1. Ugovor između Čehoslovačke Socijalističke Republike i Narodne Republike Mađarske o pravnoj pomoći i uređivanju pravnih odnosa u građanskim, obiteljskim i kaznenim stvarima, 28.3.1989.

2. Ugovor između Čehoslovačke Socijalističke Republike i Narodne Republike Poljske o pravnoj pomoći i uređivanju pravnih odnosa u građanskim, obiteljskim, radnim i kaznenim stvarima, 21.12.1987.

3. Ugovor između Čehoslovačke Socijalističke Republike i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika o pravnoj pomoći i pravnim odnosima u građanskim, obiteljskim i kaznenim stvarima, 12.8.1982.

4. Ugovor između Čehoslovačke Socijalističke Republike i Republike Austrije o međusobnim pravnim odnosima u građanskim pitanjima, o dokumentima i o pravnim informacijama uz Konačni protokol, 10.11.1961.

5. Ugovor između Slovačke Republike i Češke Republike o pravnoj pomoći pravosudnih tijela te o uređivanju određenih pravnih odnosa u građanskim i kaznenim stvarima, 29.10.1992.

6. Ugovor između Čehoslovačke Socijalističke Republike i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije o uređenju pravnih odnosa u građanskim, obiteljskim i kaznenim stvarima, 20.1.1964.

2 Provedba pravila o sukobu prava

2.1 Obveza suca da na vlastitu inicijativu primijeni pravila o sukobu prava

Utvrdjivanje odgovarajućeg pravnog pravila i njegove primjene na određeni pravni odnos pitanje je o kojem odlučuje sudsko tijelo, koje to čini na vlastitu inicijativu na temelju načela da se stranke u pravnom sporu ne trebaju pozvati na pravo koje se primjenjuje na njihov predmet ili ga dokazati. U smislu primjenjivosti, prema slovačkom pravu razlikuju se obvezna i standardna pravila o sukobu zakona. Obvezna pravila o sukobu zakona ona su pravila koja sudac mora primijeniti bez obzira na volju stranaka ili na to jesu li se stranke pozvale na to pravo. Standardna pravila, koja su uobičajena za ugovorne sporove u slovačkom pravu, pravna su pravila koja dotične stranke mogu derogirati ili izmijeniti sporazumno.

2.2 Upućivanje

U slovačkom međunarodnom privatnom pravu upućivanje na temelju njegovih pravila o sukobu zakona smatra se upućivanjem na sustav prava te države u cjelini, uključujući njegova pravila o sukobu zakona. Opće pravilo u Zakonu o međunarodnom privatnom pravu (članak 35.) jest da se uzvraćanje i daljnje upućivanje može prihvatiti ako se time pogoduje razumnom i pravednom rješenju predmeta. Pri odlučivanju hoće li prihvatiti ili odbaciti uzvraćanje i daljnje upućivanje, sud može u obzir uzeti samo činjenične i pravne čimbenike koji mogu utjecati na izbor mjerodavnog prava, ali ne i čimbenike koji mogu utjecati na stvarno rješavanje merituma predmeta. U slovačkom se pravu uzvraćanje i daljnje upućivanje treba prihvatiti u predmetima koji uključuju osobno pravo, obiteljsko pravo i pravo nasljeđivanja. U ugovornim se sporovima uzvraćanje i daljnje upućivanje primjenjuje samo u vrlo iznimnim slučajevima, dok je u slučajevima izbora mjerodavnog prava izravno isključeno (članak 9. stavak 2. Zakona o međunarodnom privatnom pravu). U Zakonu o mjenicama i čekovima navodi se posebna odredba u skladu s kojom se uzvraćanje i daljnje upućivanje mora prihvatiti bez potrebe da sud ispituje zahtjev u pogledu razumnog i pravednog rješenja (članci 69. i 91. Zakona o mjenicama i čekovima).

2.3 Promjena povezujućeg faktora

Slovačko pravo ne sadržava opće pravilo o učinku promjene povezujućeg čimbenika. Ako slovačkim pravilima o sukobu zakona nije utvrđen mjerodavni trenutak u kojem je potrebno ocijeniti povezujući čimbenik, slovački sudovi ga određuju iz drugog povezujućeg čimbenika ili na temelju sudske prakse. Međutim, mjerodavno je vrijeme općenito vrijeme nastanka pravne situacije, odnosno datum pokretanja postupka ovisno o posebnim okolnostima predmeta.

Promjena statusa tipična je za pokretnu imovinu. Izmjena kriterija mjerodavnog prava na temelju lokacije obuhvaćena je člankom 6. Zakona o međunarodnom privatnom pravu kojim se razlikuje pokretna imovina kao takva (općenito) i pokretna imovina koja se prevozi na temelju ugovora (roba u provozu). U slučaju pokretne imovine kao takve, mjerodavno je pravo mjesta u kojem se imovina nalazila u vrijeme nastanka činjenice koja je dovela do osnivanja ili prestanka prava. Međutim, sudskom je praksom utvrđeno da se sadržaj i učinci nekog materijalnog prava koje je stečeno u okviru nekog drugog prava (tj. prenošenje prava stečenih u jednoj državi u istovrijednu kategoriju u drugoj državi) trebaju ocijeniti na temelju prava nove (trenutačne) lokacije imovine.

Povezujući čimbenik u slučajevima prijevoza imovine (pri čemu je prijevoz imovine još uvijek u tijeku) pravo je mjesta iz kojeg je imovina otpremljena. Pitanje promjene povezujućih čimbenika za pokretnu imovinu može se isto tako pojaviti u vezi sa zastarom. Posebno u tu svrhu, u članku 8. Zakona o međunarodnom privatnom pravu navodi se da je zastara uređena pravom mjesta u kojem je imovina bila na početku roka za zastaru. Međutim, to ne sprečava stjecatelja prava vlasništva na temelju zastare da se pozove na pravo države u kojoj je došlo do zastare ako su od trenutka kada se imovina nalazila u toj državi ispunjeni svi uvjeti za zastaru na temelju prava te države. Ako je imovina premješтана na područja više od jedne države, uvjeti se ocjenjuju u skladu s pravom mjesta u kojem se imovina nalazila na početku roka za zastaru ili pravom mjesta u kojem se imovina kontinuirano nalazila tijekom cijelog razdoblja koje se odnosi na zastaru.

2.4 Iznimke od uobičajene primjene pravila o sukobu

Obvezna pravna pravila i ograničenje na temelju javnog poretka

Osnovna razlika između obveznih pravila i ograničenja na temelju javnog poretka njihov je učinak: djelovanje obveznih pravila ofenzivno je (bez obzira na sadržaj stranog prava), dok je djelovanje ograničenja na temelju

javnog poretka defanzivno (samo ako bi se primjenom stranog zakonodavstva ugrozili prijavljeni interesi). Ograničenjem na temelju javnog poretka ne štite se sve obvezne odredbe slovačkog prava, već samo one koje se smatraju temeljnim pitanjima načela (kao što je načelo monogamnog braka).

Obvezna su pravila pravila nacionalnog prava od kojih nije moguće odstupiti; ona se moraju primijeniti u svakoj situaciji bez obzira na pravo u skladu s kojim bi se određeni pravni odnos trebao rješavati na temelju pravila o sukobu zakona. Ona su općenito javnopravne prirode, ali mogu biti i privatnopravne prirode, ako je njihov cilj zaštita određenog važnog interesa. Sud prema vlastitom nahođenju ocjenjuje je li određeno pravno pravilo obvezno. Ona nisu jasno utvrđena pravom; tipična su za potrošačko pravo i neka područja radnog prava (npr. pravila o zdravlju i sigurnosti, radnom vremenu itd.). Na primjer, u obiteljskom su pravu pravila Kaznenog zakonika kojima su uređena kaznena djela protiv obitelji i mladeži obvezna pravila.

Ograničenje na temelju javnog poretka utvrđeno je u članku 36. Zakona o međunarodnom privatnom pravu prema kojem se neka zakonska odredba strane države ne smije primijeniti ako bi učinak njezine primjene bio protivan temeljnim načelima društvenog i državnog sustava Slovačke Republike i njezinih propisa koji se moraju bezuvjetno poštovati bez obzira na volju stranaka. To se posebno odnosi na ustavna pravila o pravu na pravično suđenje i osnovna načela jednakosti pred zakonom i zabranu diskriminacije na temelju spola, rase, boje kože, vjere, nacionalnosti itd. U skladu sa svrhom Zakona, ograničenje na temelju javnog poretka treba se primjenjivati rijetko te pri tome sud ne smije proučavati ili ocjenjivati zakonsku odredbu strane države, već samo učinke koje bi njezina primjena imala na javni poredak Slovačke Republike.

2.5 Dokaz stranog prava

Slovačka Republika jedna je od država u kojima se zakonska odredba smatra zakonom, a ne činjenicom koju treba dokazati. Stoga sudska tijela na vlastitu inicijativu poduzimaju mjere utvrđivanja sadržaja zakonskih odredbi. U skladu s člankom 53. Zakona o međunarodnom privatnom pravu, u svrhu utvrđivanja stranog prava sudsko tijelo poduzima sve potrebne mjere, uključujući pribavljanje sadržaja stranog prava vlastitim resursima, pregledavanjem opće dostupnih izvora, obvezivanjem stranaka u postupku da dostave informacije ili traženjem informacija od Ministarstva pravosuđa (koje mora postupiti prema takvim zahtjevima). To znači da suci isto tako mogu iskoristiti vlastito znanje o sadržaju stranog prava ili ga utvrditi uz pomoć stručnjaka u području međunarodnog privatnog prava ili stranaka u postupku ili čak pregledavanjem interneta. Ako se sadržaj stranog prava ne može utvrditi u razumnom roku ili je utvrđivanje sadržaja stranog prava povezano s ozbiljnim preprekama ili nije moguće, primjenjuje se slovačko pravo. U slučaju dvojbe pri utvrđivanju sadržaja stranog prava, sudovi imaju pravo zatražiti suradnju Ministarstva pravosuđa.

3 Pravila o sukobu prava

3.1 Ugovorne obveze i pravni akti

Ugovorne obveze

Područjem primjene Zakona o međunarodnom privatnom pravu obuhvaćeni su samo ugovori privatnog prava, to jest građanskog, trgovačkog, obiteljskog i radnog prava te slični ugovori s međunarodnom komponentom. U skladu s načelom autonomije volje ugovornih stranaka, u slučaju imovinskih odnosa člankom 9. Zakona o međunarodnom privatnom pravu jasno se daje prednost tome da ugovorne stranke same izaberu mjerodavno pravo (osim toga, time se omogućuje i izbor prava u području radnih odnosa). Izbor prava ograničen je samo u slučaju potrošačkih ugovora koji su, ako izabranim pravom nije osigurana dostatna razina zaštite potrošača, obuhvaćeni pravnom sustavom koji je povoljniji za potrošača (članak 9. stavak 3. i članak 10. stavak 4. Zakona o međunarodnom privatnom pravu). Ako pravo nije izabrano, zakonodavstvo koje se primjenjuje jest zakonodavstvo države kojim se osigurava razumno rješenje za ugovore te vrste. U skladu s načelom razumnog rješenja, u članku 10. stavcima 2. i 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu navode se primjeri za to koje se pravo općenito primjenjuje na posebne vrste ugovora: na primjer, za kupoprodajne ugovore mjerodavno je pravo mjesta u kojem prodavatelj ima sjedište. Kad je riječ o ugovornim obvezama, Zakonom o međunarodnom privatnom pravu isto su tako uređeni materijalnopравни učinci ugovornih odnosa (članak 12.), zastara i prijeboj (članak 13.) te rješenja za jednostrane pravne radnje (članak 14.) bez obzira na to jesu li upućena imenovanom subjektu (u takvim je slučajevima povezujući čimbenik prebivalište dužnika).

Ugovorne obveze u međunarodnom pravu o mjenicama i čekovima posebno su uređene Zakonom o mjenicama i

čekovima (članak 69. i dalje te članak 91. i dalje).

Pravne radnje

Pitanja sukoba zakona u pogledu valjanosti pravnih radnji, posljedica ništavnosti i oblika pravne radnje obuhvaćena su člankom 4. Zakona o međunarodnom privatnom pravu. Mjerodavno pravo za učinke pravne radnje isto je tako mjerodavno za pitanja njegove valjanosti i ništavnosti. Mjerodavno pravo utvrđuje se prema pravilima o sukobu zakona navedenima za određenu pravnu radnju. Postoje dvije iznimke kada valjanost pravne radnje i posljedice njezine ništavnosti ne podliježu istom pravu kao učinci: ako je pravom drukčije propisano ili ako je to neophodno za razumno rješenje. U pogledu oblika pravne radnje, dovoljno je da je pravna radnja izvršena u skladu s pravom mjesta u kojem je radnja izvršena ili se izvršava. Stoga nije nužno zadržati oblik akta propisan pravom koje je odabrao nadležni sud, kao u slučaju njegove valjanosti. Međutim, to se supsidijarno pravilo o sukobu zakona ne može upotrijebiti ako je pravom koje je nadležni sud odabrao kao mjerodavno za ugovor propisan pisani oblik ugovora kao uvjet njegove valjanosti.

3.2 Izvanugovorne obveze

Temeljno nacionalno pravilo o sukobu zakona za izvanugovorne obveze navodi se u članku 15. Zakona o međunarodnom privatnom pravu, prema kojem zahtjevi za naknadu štete uslijed povrede dužnosti koja proizlazi iz opće primjenjivog zakonodavstva (štetna radnja) ili u slučajevima kada se pravom zahtijeva naknada bez obzira na nezakonitost radnje (odgovornost za ishod) podliježu pravu mjesta nastanka štete ili mjesta nastanka prava na naknadu štete. Povezujući čimbenici koji se primjenjuju na poslovodstvo bez naloga, neopravdano bogaćenje itd. na odgovarajući način proizlaze iz članka 15. i drugih odredbi Zakona o međunarodnom privatnom pravu.

3.3 Osobni status, njegovi aspekti s obzirom na građanski status (ime, prebivalište, svojstvo)

Opća pravila o sukobu zakona, odnosno utvrđivanju mjerodavnog prava kojim se uređuje pravna osobnost fizičke osobe, propisana su u članku 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu u kojem se navodi da sposobnost osobe u pogledu prava i pravnih radnji podliježe pravu države čiji je ta osoba državljanin. Ako je pravnu radnju u Slovačkoj Republici izvršio strani državljanin koji prema pravu države čiji je on državljanin nema pravnu sposobnost, dovoljno je da ima sposobnost s obzirom na tu radnju na temelju slovačkog prava. Međutim, takva se pravna radnja ne mora nužno smatrati valjanom na temelju prava drugih država, uključujući matičnu državu stranog državljanina.

Prema slovačkom nacionalnom pravu, sposobnost fizičke osobe u pogledu prava i obveza nastaje rođenjem (svako začeto dijete, ako je rođeno živo, ima takvu sposobnost) i završava smrću (kada sud proglašuje osobu umrlom). Potpuna pravna sposobnost stječe se u dobi od 18 godina ili sklapanjem braka (što je moguće od dobi od 16 godina). Potpuna pravna sposobnost preduvjet je za procesnu sposobnost, iako sud može dodijeliti procesnu sposobnost stranci koja je inače ne bi imala, kao što je maloljetni roditelj u postupku posvojenja kada napuni 16 godina. Maloljetne osobe imaju pravnu sposobnost samo za radnje koje su po svojoj naravi primjerene njihovoj intelektualnoj i psihičkoj zrelosti koja odgovara njihovoj dobi. Osim dobne granice, za potpunu pravnu sposobnost osoba mora biti i psihički zdrava. Samo sud može oduzeti ili ograničiti pravnu sposobnost osobe.

Posebna nacionalna pravila o sukobu zakona primjenjuju se na sposobnost za sklapanje braka (članak 19. Zakona o međunarodnom privatnom pravu – vidi točku 3.5.), sastavljanje ili opoziv oporuke (članak 18. Zakona o međunarodnom privatnom pravu – vidi točku 3.7.) i procesnu sposobnost stranih državljanina (članak 49. Zakona o međunarodnom privatnom pravu). Pravila o sukobu zakona kojima se uređuje sposobnost pravnih osoba u skladu sa slovačkim pravom navode se u članku 22. Trgovačkog zakonika, prema kojem je osobni status pravnih osoba uređen načelom osnivanja, pri čemu im se opseg sposobnosti dodijeljen na temelju mjerodavnog prava isto tako dodjeljuje u skladu sa slovačkim pravom. Ocjenjivanje sposobnosti osobe da preuzme obveze u pogledu mjenica ili čekova utvrđeno je Zakonom o mjenicama i čekovima, u kojem se navodi da osoba podliježe pravu države čiji je ona državljanin.

Što se tiče građanskog statusa, u slovačkom se pravu pojam „prebivalište” ne upotrebljava i nije jednak slovačkom izrazu „stalno boravište” (koje se upisuje u Registar stanovnika Slovačke Republike). Pravo osobe na ime analogno je obuhvaćeno osobnim statusom, pri čemu je mjerodavno pravo ono koje se primjenjuje na pravnu sposobnost i procesnu sposobnost dotične osobe.

3.4 Uspostava odnosa roditelj-dijete, uključujući posvajanje

3.4.1 Uspostava odnosa roditelj-dijete

U skladu s nacionalnom pravom, majka je žena koja je rodila dijete. U slučaju dvojbe u pogledu majčinstva, sud odlučuje na temelju činjenica utvrđenih u vezi s rođenjem. Očinstvo se utvrđuje na temelju triju osporivih pretpostavki očinstva koje su navedene u Zakonu br. 36/2005 o obitelji (Obiteljski zakon), a to su: (i) trajanje braka; (ii) izjava roditelja o priznanju djeteta pred matičarom i (iii) vrijeme spolnog odnosa između pretpostavljenog oca i majke djeteta.

Zakon o međunarodnom privatnom pravu sadržava pravila o sukobu zakona u pogledu utvrđivanja (priznavanja ili osporavanja) roditeljstva koja su povezana s vremenom rođenja djeteta. U skladu s člankom 23. Zakona o međunarodnom privatnom pravu, mjerodavno je pravo države čije je državljanstvo dijete steklo rođenjem. Taj se zakon posebno primjenjuje kako bi se utvrdilo tko podliježe davanju izjave o priznanju roditeljstva, u kojem se obliku takva izjava sastavlja te je li moguće priznati očinstvo začetog djeteta. Ako je dijete rođenjem steklo više od jednog državljanstva ili nije steklo ni jedno državljanstvo, primjenjuje se članak 33. Zakona o međunarodnom privatnom pravu. Ako je dijete na taj način steklo slovačko državljanstvo, ali je rođeno i živi u inozemstvu, mjerodavno je pravo države u kojoj dijete ima uobičajeno boravište. Na temelju članka 23. stavka 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu, ako dijete (bez obzira na državljanstvo) živi (tj. ima stalno boravište) u Slovačkoj Republici u vrijeme utvrđivanja, roditeljstvo se može utvrditi u skladu sa slovačkim pravom ako je to u interesu djeteta. Tom se odredbom dopušta razmatranje valjanosti priznanja u skladu s pravom države u kojoj je roditeljstvo priznato umjesto prava državljanstva djeteta u trenutku rođenja. Međutim, za valjanost priznanja roditeljstva dovoljno je da je priznanje u skladu s pravom države u kojoj je provedeno.

3.4.2 Posvojenje

Na temelju slovačkog Obiteljskog zakona, posvojenjem se stvara odnos između posvojenog djeteta i posvojitelja (i njegovih srodnika) koji je zakonski jednak biološkoj obitelji. O posvojenju može odlučiti samo sud na prijedlog posvojitelja koji ne mora biti slovački državljanin, ali se to mora upisati u potvrdu o posvojenju u skladu sa Zakonom br. 305/2005 o socijalnoj i pravnoj zaštiti djece te skrbništvu. Moguće je posvojiti samo djecu mlađu od 18 godina. Postojećim zakonodavstvom predviđeno je da dijete mogu zajednički posvojiti samo vjenčani partneri (ili bračni drug koji živi u braku s jednim od djetetovih roditelja ili udovac/udovica roditelja ili posvojitelja). U iznimnim okolnostima dijete isto tako može posvojiti jedna osoba. Za posvojenje maloljetne osobe u inozemstvu potrebna je suglasnost slovačkog Ministarstva rada, socijalnih pitanja i obitelji ili tijela državne uprave koje odredi to ministarstvo. Posvojenje se može poništiti na temelju sudske odluke u roku od šest mjeseci od pravomoćnosti rješenja o posvojenju.

U skladu s člankom 26. Zakona o međunarodnom privatnom pravu, za posvojenje je mjerodavno pravo države čiji je posvojitelj državljanin. Ako su posvojitelji državljani različitih država, mjerodavno je pravo države zajedničkog uobičajenog boravišta bračnih drugova. Ako takvo boravište ne postoji, za posvojenje je mjerodavno pravo s kojim su bračni drugovi u najbližoj vezi. Ako stranim pravom nije dopušteno posvojenje ili je ono moguće samo u iznimno teškim uvjetima, ali su oba ili barem jedan od posvojitelja dulje razdoblje živjeli u Slovačkoj Republici (što u sudskoj praksi znači najmanje godinu dana), može se primijeniti slovačko pravo. U skladu s člankom 26.a Zakona o međunarodnom privatnom pravu, za smještanje djeteta u skrb budućih posvojitelja prije posvojenja (koje prema slovačkom pravu prethodi posvojenju) mjerodavno je pravo države u kojoj dijete ima uobičajeno boravište. Pri ocjenjivanju potrebe za pristankom djeteta na posvojenje ili odobrenjem drugih osoba ili ustanova (članak 27. Zakona o međunarodnom privatnom pravu) primjenjuje se pravo države čiji je državljanin dijete koje se posvaja. Ta se odredba primjenjuje i u slučajevima koji su slični posvojenju, kao što je priznavanje djeteta rođenog izvan braka kao zakonitog (što se ne priznaje u okviru slovačkog prava).

3.5 Brak, nevjenčani parovi/parovi u izvanbračnoj zajednici, partnerstva, razvod, sudski razvod, obveze uzdržavanja

3.5.1 Brak

Slovačkim pravom propisano je da brak mogu sklopiti samo muškarac i žena koji su psihički zdravi i koji u vrijeme sklapanja braka nisu u drugom braku. Zakonom je zabranjeno sklapanje braka između krvnih srodnika u uzlaznoj liniji, silaznoj liniji i pobočnoj liniji te maloljetnih osoba (iznimno, sud može dopustiti stupanje u brak maloljetne osobe koja je navršila 16 godina). Navedena dobna granica može se klasificirati kao obvezujuće

pravilo u slovačkom pravu. U skladu sa slovačkim zakonodavstvom, brak se sklapa suglasnom izjavom pred matičarom ili službenikom vjerske zajednice.

U skladu sa Zakonom o međunarodnom privatnom pravu (članci 19. i 20.), sposobnost osobe za sklapanje braka i uvjeti za valjanost braka uređeni su pravom države čiji je osoba državljanin. Što se tiče oblika sklapanja braka, mjerodavno je pravo države u kojoj je brak sklopljen. Za razliku od općih pravila o sukobu zakona (članci 3. i 4. Zakona o međunarodnom privatnom pravu), supsidijarna je primjena slovačkog prava isključena. Kad je u pitanju ocjenjivanje oblika sklapanja braka, uzimajući u obzir da je mjerodavno pravo države u kojoj je brak sklopljen, to se pravo primjenjuje u razmatranju pitanja kao što su, na primjer, način na koji osoba daje pristanak za sklapanje braka, broj svjedoka, tijelo nadležno za sklapanje braka, mogućnost sklapanja braka putem punomoćnika itd. Taj se kriterij ne primjenjuje na sklapanje braka u konzularnom uredu. Sklapanje braka između slovačkih državljana u inozemstvu pred tijelom koje nije slovačko tijelo ovlašteno u tu svrhu posebno je obuhvaćeno člankom 20.a Zakona o međunarodnom privatnom pravu, u kojem se navodi da je takav brak valjan u Slovačkoj Republici ako je valjan u državi pred čijim je tijelom brak sklopljen te ako prema slovačkom materijalnom pravu nema zapreka za sklapanje braka.

3.5.2 Nevjenčani parovi/parovi u izvanbračnoj zajednici i partnerstva

Slovačko pravo ne sadržava odredbe o partnerstvima koja nisu brak. Pravna teorija prepoznaje postojanje izvanbračnih drugova, odnosno muškarca i žene koji nisu u braku, ali čine životno partnerstvo. Međutim, to je *de facto* zajednica, bez pravnog značenja. Jednako tako, slovačko pravo ne priznaje (registrirana) partnerstva osoba istog spola ili sudsku (zakonsku) rastavu.

3.5.3 Razvod i sudski razvod

Prema nacionalnom materijalnom pravu, razvod znači prestanak braka između živih bračnih drugova odlukom suda. U slučaju razvoda roditelja maloljetne osobe, sud mora odlučiti i o ostvarivanju njihovih roditeljskih prava i obveza. Osim toga, slovačkim je zakonodavstvom dopušteno zajedničko skrbništvo.

U članku 22. Zakona o međunarodnom privatnom pravu navode se pravila o sukobu zakona u pogledu prestanka bračne zajednice razvodom, proglašenjem braka ništavim ili utvrđivanjem nepostojanja braka. Stoga se to uglavnom odnosi na pravila o sukobu zakona u pogledu prestanka braka između živih bračnih drugova. Za prestanak braka razvodom mjerodavno je pravo države čiji su bračni drugovi državljanin u vrijeme pokretanja postupka. Kao i u slučaju osobnih i imovinskih odnosa bračnih drugova, mjerodavni je kriterij državljanstvo koje su imali u određenom trenutku, odnosno u vrijeme pokretanja postupka razvoda (stoga njihovo izvorno državljanstvo ili promjena državljanstva nisu relevantni). Ako u vrijeme pokretanja postupka razvoda bračni drugovi nisu bili državljanin iste države, kriterij države državljanstva ne može se primijeniti te se stoga primjenjuje slovačko pravo. Ako mjerodavnim (stranim) pravom prestanak braka razvodom nije dopušten ili je on moguć samo u iznimno teškim uvjetima, ali su bračni drugovi (ili barem jedan od njih) dulje razdoblje živjeli u Slovačkoj Republici, može se primijeniti slovačko pravo. Budući da tu mogućnost imaju samo osobe s odgovarajućom vezom sa Slovačkom Republikom, sudskom je praksom utvrđeno da su takve osobe morale imati boravište u Slovačkoj Republici najmanje godinu dana.

S obzirom na pravo države čiji su bračni drugovi državljanin, povezujući čimbenici navedeni u članku 22. stavku 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu za ocjenjivanje valjanosti braka te postojanja ili nepostojanja braka u sukobu su s člancima 19. i 20. Zakona o međunarodnom privatnom pravu kojima se uređuje sposobnost za sklapanje braka, valjanost braka i oblik sklapanja braka. Sudskom je praksom utvrđeno da se članci 19. i 20. Zakona o međunarodnom privatnom pravu primjenjuju ako se mogućnost sklapanja braka (u smislu sposobnosti i oblika) ocjenjuje prije njegova sklapanja, dok se članak 22. stavak 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu primjenjuje ako se valjanost braka ocjenjuje retroaktivno ili ako se ocjenjivanje odnosi na pitanje postojanja braka. Slično tome, sudskom je praksom utvrđeno da je za članak 22. stavak 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu mjerodavno pravo države čiji su bračni drugovi bili državljanin u vrijeme kada je brak trebao biti sklopljen.

3.5.4 Obveze uzdržavanja

U slovačkom se pravu priznaje šest osnovnih vrsta obveze uzdržavanja: obveza roditelja na uzdržavanje djece (koja se smatra najvažnijom), obveza djece na uzdržavanje roditelja, obveza uzdržavanja između ostalih srodnika, obveza uzdržavanja između bračnih drugova, doprinos za uzdržavanje razvedenog bračnog druga te

doprinos za uzdržavanje i nadoknadu određenih troškova za nevjenčanu majku. Pravila o sukobu zakona navedena u članku 24.a Zakona o međunarodnom privatnom pravu odnose se isključivo na obveze roditelja na uzdržavanje djece te su njima obuhvaćene sve vrste te obveze uzdržavanja osim tužbe majke djeteta protiv njegova oca (pravo državljanstva majke, članak 25. Zakona o međunarodnom privatnom pravu) bez obzira na to je li korisnik uzdržavanja punoljetna ili maloljetna osoba. U slučaju maloljetnog djeteta, ti su odnosi obuhvaćeni pravom države u kojoj korisnik ima prebivalište ili uobičajeno boravište. U većini predmeta slovački sudovi odlučuju u skladu s pravom države u kojoj je tužba podnesena. Za druge obveze uzdržavanja (npr. obveze uzdržavanja između bračnih drugova) mjerodavno je pravo države u kojoj korisnik uzdržavanja ima prebivalište.

Povezujući čimbenik uobičajenog boravišta djeteta glavni je povezujući čimbenik koji se primjenjuje na odnose između roditelja i djece. Sud samo u iznimnim slučajevima uzima u obzir i pravo bilo koje druge države koja je usko povezana s predmetom.

3.6 Bračnoimovinski režimi

Pravilima o sukobu zakona iz članka 21. Zakona o međunarodnom privatnom pravu u pogledu imovinskih odnosa među bračnim drugovima kao povezujući čimbenik utvrđeno je državljanstvo bračnih drugova. Međutim, to se može dosljedno primijeniti samo ako su bračni drugovi državljani iste države. U drugim je slučajevima mjerodavno slovačko pravo. Zakonom o međunarodnom privatnom pravu nisu predviđene situacije u kojima je došlo do promjene povezujućeg čimbenika (promjena u zajedničkom državljanstvu bračnih drugova). Međutim, sudskom je praksom utvrđeno da se mjerodavno pravo određuje prema trenutku u kojem je nastao događaj od pravne važnosti. Mogući sukobi zakona isključeni su člankom 21. stavkom 2. Zakona o međunarodnom privatnom pravu u kojem se navodi da se svaki dogovor u pogledu bračnoimovinskog prava (npr. sporazumi o smanjenju opsega bračne stečevine, bračni ugovori itd.) ocjenjuje u skladu s pravom mjerodavnim za imovinski režim bračnih drugova u trenutku sklapanja takvog dogovora. To se pravo o sukobu zakona može primijeniti samo u vezi s drugim pravilom o sukobu zakona, ali ne može se primijeniti samostalno.

Slovačkim materijalnim pravom propisana je posebna vrsta bračnoimovinskog režima: bračna stečevina bračnih drugova koja se počinje stjecati sklapanjem braka te završava prestankom braka. Opseg bračne stečevine može se naknadno smanjiti ili povećati na temelju sporazuma između bračnih drugova ili izmijeniti na neki drugi način (uključujući prekid ili ponovnu uspostavu) sudskom odlukom. U slovačkom pravu ne postoje predbračni ugovori.

3.7 Oporuke i nasljedstva

U skladu s pravilom o sukobu zakona, nasljeđivanje se temelji na jednom povezujućem čimbeniku: na temelju pravila o sukobu zakona iz Zakona o međunarodnom privatnom pravu, za nasljedopravne odnose mjerodavno je pravo države čiji je oporučitelj bio državljanin u trenutku njegove ili njezine smrti (članak 17.). To je jedini povezujući čimbenik za cjelokupno nasljeđivanje, bez obzira na to radi li se o materijalnoj ili nematerijalnoj imovini. Ako je u vrijeme smrti oporučitelj bio državljanin dviju ili više država ili je bio bez državljanstva, mjerodavno državljanstvo utvrđuje se u skladu s člankom 33. Zakona o međunarodnom privatnom pravu.

U pogledu sposobnosti za sastavljanje ili opoziv oporuke te nedostataka u volji oporučitelja i nedostataka u obliku oporuke, mjerodavno je državljanstvo državljanstvo oporučitelja u vrijeme izražavanja njegovih namjera. To znači da, ako je nakon izražavanja tih namjera došlo do promjene državljanstva, ta promjena ne utječe na valjanost oporuke ili valjanost njezina opoziva. Stoga članak 18. Zakona o međunarodnom privatnom pravu predstavlja posebno pravilo u odnosu na članak 3. stavak 2. Zakona o međunarodnom privatnom pravu u kojem se navodi da, ako strani državljanin izvrši pravnu radnju u Slovačkoj Republici, dovoljno je da ima sposobnost za tu radnju prema slovačkom pravu. Pravo utvrđeno u skladu s državom državljanstva u vrijeme izražavanja volje oporučitelja isto je tako mjerodavno za utvrđivanje načina na koji se imovina može oporučno ostaviti nakon smrti. Za oblik oporuke i opoziv oporuke mjerodavno je pravo države čiji je oporučitelj bio državljanin u vrijeme sastavljanja oporuke. Međutim, dovoljno je da je oporuka u skladu s pravom države u kojoj je sastavljena (članak 18.). To se dodatno pravilo o sukobu zakona primjenjuje ako oporučitelj nije zadovoljio oblik oporuke koji zahtijeva država čiji je on bio državljanin u vrijeme sastavljanja oporuke. To znači da se oporuka smatra valjanom ako oporučitelj nije ispunio zahtjeve u pogledu oblika oporuke utvrđene pravom države čiji je on bio državljanin u vrijeme sastavljanja oporuke, ali je ispunio zahtjeve utvrđene pravom države u kojoj je oporuka sastavljena.

U skladu sa slovačkim materijalnim pravom, imovina se može naslijediti na temelju zakona i/ili na temelju oporuke. Zakonom su propisane četiri razine nasljednika po redu nasljeđivanja, pri čemu oni na prethodnoj razini isključuju one na sljedećim razinama. Prva skupina uključuje djecu i bračnog druga oporučitelja; daljnje skupine

uključuju druge srodnike i svaku osobu koja je živjela u zajedničkom kućanstvu s umrlom osobom najmanje godinu dana prije njegove smrti i koja je vodila zajedničko kućanstvo ili koju je umrla osoba uzdržavala. U slučaju nasljeđivanja na temelju oporuke, zakonom je predviđeno da oporuka ispunjava zakonski propisane uvjete ako ju je oporučitelj sastavio vlastoručno ili u obliku javnobilježničke isprave. Najniža je dob za sastavljanje oporuke 15 godina. Ograničenja u pogledu slobode oporučnog raspolaganja imovinom uključuju odredbu da maloljetni potomci moraju dobiti najmanje onaj dio ostavine koji im pripada po zakonu, a punoljetni potomci najmanje polovinu onog dijela koji im pripada u skladu sa zakonom. Slovačkim je pravom dopušteno odricanje od nasljedstva (samo u cijelosti, za imovinu i obveze), nedostojnost za nasljeđivanje (kako je utvrđena zakonom), isključenje potomaka iz nasljedstva (na temelju isprave o isključenju iz nasljedstva koju je sastavila umrla osoba) i prelazak ostavine na državu (pri čemu ostavina prelazi na državu ako nema nasljednika), ali se njime ne priznaju zajedničke oporuke, ugovori o nasljeđivanju ili darovi na samrtnoj postelji.

3.8 Nekretnine

U slovačkom su pravu nekretnine definirane kao zemljišta ili građevine povezane s tlom čvrstim temeljima (članak 119. Građanskog zakonika).

U skladu sa Zakonom o međunarodnom privatnom pravu, opći je povezujući čimbenik za stvarna prava na nekretnini pravo mjesta u kojem se ona nalazi (članak 5. Zakona o međunarodnom privatnom pravu koji se isto tako primjenjuje na pokretnu imovinu ako ona nije obuhvaćena člancima 6. i 8.; vidi točku 2.3.). Međutim, prednost nad tim pravilom ima članak 7. Zakona o međunarodnom privatnom pravu u kojem se navodi da se u obzir uzimaju i upisi u javne registre koji se odnose na osnivanje, izmjenu ili prestanak stvarnih prava na nekretnini koja se nalazi u državi koja nije država čijim su pravom uređene pravne osnove za osnivanje, izmjenu ili prestanak stvarnih prava na toj nekretnini. U takvim je slučajevima mjerodavno zakonodavstvo o upisima u javne registre koje je važeće u mjestu gdje se nekretnina nalazi.

U skladu sa slovačkim pravom koje je trenutačno na snazi, pojam „javni registar“ povezan je s registrom (katastrom) zemljišta i građevina (Zakon br. 162/1995 o registru zemljišta i građevina), ali povijest imovinskih evidencija uključuje zemljišne knjige te registre željezničke infrastrukture, rudarstva i plovnih putova.

3.9 Nesolventnost

Stečajni postupci s međunarodnim elementom koji uključuju države članice Europske unije ili Europskog gospodarskog prostora uređeni su Zakonom br. 7/2005 o stečaju i restrukturiranju („Stečajni zakon“), osim ako je drukčije propisano Uredbom Vijeća (EZ) br. 1346/2000. Na temelju Stečajnog zakona, ako Slovačka Republika nije obvezana međunarodnim ugovorom kojim se uređuje namirivanje vjerovnika stečajnog dužnika, za priznavanje stranih presuda u postupcima prema Stečajnom zakonu primjenjuje se načelo uzajamnosti. Stečaj koji je proglasio slovački sud isto se tako odnosi na imovinu koja se nalazi na području strane države ako je to dopušteno propisima te strane države.

Zakon o međunarodnom privatnom pravu sadržava pravila o sukobu zakona koja se *mutatis mutandis* primjenjuju na stečaj, i to članak 5. (povezujući je čimbenik mjesto u kojem se pokretna ili nepokretna imovina nalazi), članak 7. (povezujući je čimbenik za upis u javne registre mjesto u kojem se imovina nalazi) i odredbe kojima se uređuju obveze (članak 9. i dalje).

■ Posljednji put ažurirano: 06/05/2024

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJM-a. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.